

A FAMETSZŐ ITALO ZETTI

Gian Carlo Torre doktor cikkével emlékezünk halálának harmincadik évfordulóján Italo Zettire, egyúttal köszönetet mondunk az Italo Zetti Alapítványnak, személy szerint a művész feleségének, Bianca Maria Zetti asszonynak, aki hozzájárult a cikkben bemutatott grafikák közléséhez.

„Sokszor megfoghatatlan az, ahogy a fekete-fehér a maga szigorú keménységével mindig egyfajta erőnek és precizitásnak a megnyilvánulása lehet, vagy amiként a színek utáni vágyódás pedig egy mozgásban lévő világ benyomásaira való hagyatkozás jeleként fogható fel.” (Roberto Sanesi)

Italo Zetti az olasz és az európai fametszés egyik legrepresentatívabb személyisége, nemzetközileg is magasan jegyzett alakja sok kapcsolatot ápol a korabeli magyar grafikai élettel; így levelezésben állt Semsey Andorral, Fery Antallal, Bordás

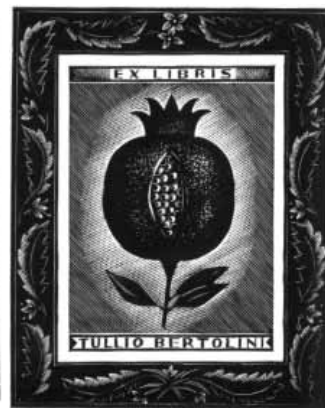
Italo Zetti grafikája, X2

Ferencsel és Galambos Ferencsel. Legnagyobb szimpátiával Bordás Ferenchez kötődött, aki többször vendégeskedett Sestri Levante-i házában egyedül és családjával is. „Az ex libris nagy előkelősége hosszú évek óta Italo Zetti, egy hamísítatlan toszkánai, aki szigorú a véleményalkotásban, de elnézően nemes lelkű a barátaival.” (V. Salierno, 1986)

Italo Zetti Firenzében született 1913. február 18-án, itt járt abba az elismert középfokú művészeti szakiskolába, ahol olyan mestere volt, mint a fametsző Pietro Parigi. Nála sajátította el ezt a szigorúan kötött technikát, és rögtön kitűnt kiváló adottságaival. A mester egyik feljegyzésében így emlékezett rá: „Társaival ellentétben már az első munkáitól kezdve megmutatkozott a fametsző kézsége, ami a későbbiekben még inkább kifinomult Bruno Bramanti fametsző stúdióját látogatván... Ugyanakkor nagyon kíváncsi és fogékony volt mindarra, ami kívülről, a kulturális életből érte, legyen az firenzei, vagy nemzeti irányú”, ezért látogatta szívesen

Italo Zetti grafikája, X2

Italo Zetti grafikái, X2

Libero Andreotti szobrászt, Aldo Carpi festőt, valamint Quasimodo és Montale Gadda írókat.

Együtt dolgozik Bruno Bramantival, aki segítségével lesz abban, hogy a festői hatást eredményező metszésmódot válassza a De Karolis-féle gyakorlattal szemben, követve a saját művészi elveit és a korán kibontakozó stílusjegyeit. (A. Longhatti, 1986) Ekkor már (1929-től kezdve) firenzei könyv- és újságkiadók alkalmazzák fametszőként.

Midőn a L'Eorica újság bemutatja műveit, csodálattal állapítja meg, hogy annak ellenére, hogy nem festő, mégis olyan finom és vékony fametsző vonalrendszert használ, ami a rézkarcok árnyalatgazdagságával vetekszik. „Italo Zetti fametsző művészete már az első ránézésre összetéveszthetetlen jellegzetességet hordoz, amely szigorú elméleti és technikai felkészülés eredménye; művészileg és szellemileg is kimondottan toszkánai, a szó nem köznapi, hanem arisztokratikus értelmében.” (A. Carpi, 1947) A firenzei környezetben megismeri a futurizmust Thyat, Ram (R. Michahelles), Fillia és Tato személyéhez kötődően. 1932-ben meghívják a Velencei Biennáléra, ahol fametszeteit mutatta be. Aldo Carpi bátorítására 1937-ben Milánóba költözik, abban a Rugabella út 9. szám alatti történelmi palotában száll meg, ahol a kor jeles festői, grafikusai, szobrászai bérelnek műtermet, így többek közt Sinisgalli, de Pisis, De Chirico, Marini, Afro, Borra, Bottono, Pucci, Frette, Dradi és Rossi. Ettől kezdve közreműködik számos milánói könyvkiadó munkájában. 1938-ban megismeri Gianni Mantero-t, aki bevezeti az ex librisgyűjtők és művészek

Italo Zetti grafikája, X2

nemzetközi világába. Közben befejeződik a második világháború, aminek a végén az olasz főparancsnokság, valamint a szövetségesek közötti hivatalos összekötőként tevékenykedik. Milánóba visszatérve az Arcangeli, Bordoli és Strehler által alapított „La Giostra” elnevezésű, kulturális információkat közreadó hetilaphoz kerül. 1948-ban Gianni Manteróval, Giorgio Balbival és Gigi Raimondóval megalapítják a BNEL (a háború utáni első, az olasz ex libris gyűjtők és művészeket

összefogó) egyesületet, aminek 1948 és 1950 között az elnöke, majd 1965-1975-ig az alelnöke.

1976-ban Vanni Scheiwiller kiadásában megjelent „Italo Zetti fametszetei” című kiadványban a szerző, Alberto Longatti három korszakra osztja Zetti munkásságát.

„A kezdeti szakaszban (1928-1939) a fametsző technikája – alkalmazva korának formavilágát, és az akkor jellemző viccrajzolói modort – nem haladja meg a tradicionális szintet... Mäskülönbönb ennek a kulturális tanoncidiönek lett az ismertöjegyve a sötét-világos formakontraszt és a kontürok kiszámított vastagsága..., ugyanakkor elutasító a késö-dekadens fellengzösséggel szemben.”

„A második korszakban (1939-1950) jellemző tönusárnyalati finomság Bramanti tanításának következtében alakul ki, a tiszta fekete-fehér kontraszt alkalmazásának ellenében... az igazi Zetti jellegzetesség a mezzotintát idéző középárnyalatokban mutatkozik meg, ami lépcsözetes fekete-fehér tönusfokokatökböl áll; ez a széles szürkeskála a különbözö árnyéktípusok sajátja, a vonal-raszter há-lózatával elért megannyi finomság láttán úgy vélhetjük, hogy a rézkarokra jellemző maratással készült.”

„Harmadik szakaszban (1950-1960) a mővész elszakad a megszokott, hagyományos sémáktól, még a metszőtechnikában is... A kromatikus-színes nyitás szabaddá teszi a rajzot, helyettesítve a fekete-fehérek száraz szigorúságát... szükségét érzi a kidolgozásnál – minden egyes nyomat esetében – a legközvetlenebb manualitás megjelenítésének. A megkarcolt, puritán egyszerűségű puszpángfából – az egyedi nyomatok ecsetvonásai és szinte felfoghatatlan festékkezelése révén – így lesz egy különlegesen ihletett fanyomat a papíron.”

Gian Carlo Torre
Olaszból fordította Ürmös Péter

NAGY ÁRPÁD GRAFIKUS ÉLETÚTJA

A huszadik század egyik legmarkánsabb, a hazai grafikai életben meghatározó szerepet betöltö grafikus volt. 1894. május 5-én született Hatvanban. Szülei sokszor változtattak lakóhelyet. Így ö maga is számos helyen megfordult. Az Op. 294. számú fametszetén 60. születésnapjára önjándékként városként jelezte életútját. (Lásd Kisgrafika 1991/4, 3. oldal.) Fiatalkorában tengerészakadémiára szeretett volna kerülni. Már gyermekkorában tanújelét adta rajz-készségének, középiskolásként nemzetközi kiállításon aranyérmet nyert. Szülei azonban fémipari szakiskolába adták, majd utána Mittweidában (Ausztria) gépészmérnök lett.

Az első világháború öt is elérte. 1916-ban bevonul és a

Nagy Árpád fametszete, X2,
Op. 412 (288), 1954, 127×77

keleti frontra kerül. Vitézségéért több kitüntetést kap. Megsebesül, de gyógyulása után mint hadapród, újra a frontra kerül. 1917-ben fogságba esik. Kiebben, Darnicában tölti hadifogoly életét, de már 1918-ban újra itthon van és még ebben az évben meg is nősül. Felesége Urbanitzky Júlia, aki sokgyermekes család leánya. 1919-ben bekapcsolódik a forradalomba, ezért aztán a forradalom bukása után a szegedi Csillagbörtönbe zárják. Innen kiszabadulása után érthető módon, mérnökként egy jó darabig nem dolgozhat.

Beiratkozik a budapesti Iparművészeti Főiskola ötvös szakára. Tanulmányai alatt születik meg Emerencia nevű lánya. Majd a főiskola elvégzése után Csongrádra megy, immár Árpád Dániel fiával együtt. Itt Csongrádon születik meg legkisebb fia, Arisztid. Mindkét fia felnőtt korában eredményesen foglalkozik fametszéssel és sok ex librist készítenek.

Megélhetését Csongrádon ötvösként biztosítja. Sokoldalúságára jellemző, hogy közben csinál grafikát, szobrot, festményt, kézimunka- és gobelintervet, de még kályhacsempét is.

Nagy Árpád grafikája,
Op. 251 (139), 102×55

Nagy Árpád grafikája,
Op. 289 (173), 1940, 116×70

Közel 20 évet tölt Csongrádon. Sok fametszetű grafikát, ex librist alkot és széleskörű, külfölddel is történő cseréket bonyolít. A Városi Művészházban lakik, ahol díjmentesen biztosítottak lakást számára. Távozásakor a Művészház megszűnt.

Nagy Árpád fametszete, X2,
Op. 372 (249), 1945, 83×57

1941-ben tud újra mérnöki állásba kerülni: Hódmezővásárhelyre költözik. A Nor-Coc gyárban dolgozik, de emellett a tánciskolában tanít és színesfotó-problémákkal foglalkozik. A Nor-Coc gyártól az OKH-hoz kerül, mely a háború alatt Vértesboglárra megy. Itt éri a háború vége.

1945-ben visszamegy Hódmezővásárhelyre, de lakását kifosztva találja. Újra mérnökként dolgozik, kisgrafikával is foglalkozik, de ötvösmunkával már nem, mert szerszámjai elvesztek.